

**BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI
RIVOJLANTIRISHNING MALAKAVIY O'QUV AMALIYOTI JARAYONIDA TURLI
YONDOSHUVLARI**

Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna

*Toshkent davlat pedagogika universiteti "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrasida
o'qituvchisi*

Allamberganova Gulasal Mansur qizi

*Toshkent davlat pedagogika universiteti "Maktabgacha ta'lim" fakulteti II bosqich
talabasi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning malakaviy o'quv amaliyotidagi turli yondoshuvlari yoritilgan.*

Аннотация: *В данной статье освещены различные подходы к развитию профессиональных компетенций будущих педагогов в профессиональной образовательной практике.*

Abstract: *In this article, various approaches to the development of professional competencies of future educators in the professional educational practice are highlighted.*

Mamlakatimizda malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi, ularda Vatanga muhabbat tuyg'usini, oilaga, o'z xalqining milliy, tarixiy, madaniy qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatni shakllantirish; bola shaxsini shakllantirish, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy tajriba orttirishini ta'minlash, jamiyatga moslashishi va boshlang'ich ta'limga tayyorligini ta'minlash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarni joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, egallangan bilim, ko'nikma va malaka, amaliy faoliyat tajribasini kundalik hayotiy vaziyatlar va o'quv jarayonida foydalanish layoqatini o'zida ifoda etuvchi kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metamaqsad sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa, malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini shakllantirish modelini ishlab chiqish, samarali hamkorlikdagi faoliyatni tashkil etish orqali bolalarda bilishga qiziqishni shakllantirishning metodik shart-sharoitlarini takomillashtirishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 apreldagi PQ-3651-son "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2019 yil 8 maydagi PQ-4312-son "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarorlari, Vazirlar

Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi 391-son “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida”gi Qarorida hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me’yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu dissertatsiya ishi muayyan darajada xizmat qiladi.

A.Ya.Nayn ta’kidlashicha, tarbiyachining kasbiy-pedagogik kompetensiyasini “Tarbiyachining ushbu ishni amalga oshirish uchun zarur bo’lgan bilim va ko’nikmalar va ularning me’yoriy xususiyatlaridan xabardorligi; uni amalga oshirish uchun zarur bo’lgan psixologik fazilatlarga ega bo’lish, standartlar va me’yorlarga muvofiq haqiqiy kasbiy faoliyat yuritishidir” deb ta’kidlaydi.

Kasbiy kompetensiya – bu o’zining pedagogik faoliyatini etarlicha yuqori darajada amalga oshiradigan, tarbiyachilarni o’qitish va tarbiyalashda barqaror yuqori natijalarga erishadigan, paydo bo’lgan muammolarni mustaqil ravishda hal qiladigan va o’z faoliyati natijalarini baholaydigan tarbiyachidir.

Kasbiy kompetensiya – psixologik-pedagogik va uslubiy kompetensiyadan iborat. Zamonaviy jamiyat tarbiyachi va o’ziga nisbatan shaxsiy va insonparvarlik pozitsiyasini egallashga qodir, tarbiyachi shaxsini rivojlantirishni maqsad qilgan, ijodkorlik qobiliyatiga ega, o’z-o’zini rivojlantirish va kasbiy o’zini o’zi tarbiyalashga intiladigan Tarbiyachilarga muhtoj. Shuning uchun Tarbiyachining psixologik-pedagogik kompetensiyasini oshirish muammosi dolzarbdir [80].

Hozirgi vaqtda ushbu kompetensiyaning tuzilishi bo’yicha kelishuv mavjud emas. N.N. Lobanova uni shaxsning tizimli mulki sifatida tavsiflab, uchta komponentni ajratib ko’rsatadi: kasbiy ta’lim, kasbiy faoliyat va kasbiy-shaxsiy. Kasbiy ta’lim (asosiy) – kishi shaxsini o’rganadigan fanlar asoslari bo’yicha nazariy bilimlarga ega bo’lish. Kasbiy faoliyat – amaliyotda sinovdan o’tgan va shaxs tomonidan eng samarali deb belgilangan kasbiy bilim va ko’nikmalar. Kasbiy-shaxsiy – Tarbiyachining shaxs, shaxs va faoliyat sub’ekti sifatidagi pozitsiyasi va yo’nalishini belgilaydigan shaxsiy fazilatlar.

Turli xil yondashuvlarga qaramay, mualliflar kompetensiya tarkibida nazariy, amaliy va shaxsiy darajalar (komponentlar) mavjudligiga qo’shiladilar.

Uslubiy kompetensiya quyidagilarni o’z ichiga oladi: bilimlarni o’zlashtirish yo’llarini bilish, o’quv jarayonida didaktik usul va vositalarni qo’llash qobiliyati. Uslubiy kompetensiya quyidagilar bilan ifodalanadi: motivatsion-shaxsiy, predmet-mazmun, nazariy-uslubiy va operativ-faoliyat (nazariy va amaliy komponentlarning birligi) komponentlar.

Amaliy komponent uslubiy kompetensiyalar bilan ifodalanadi: gnoseologik, loyihalash, o’qitish, diagnostik, tadqiqot. Keling, ushbu kompetensiyalarni tavsiflaymiz.

Gnoseologik kompetensiya kasbiy bilimlarning ikki tomonlama birligini nazarda tutadi. Bir tomondan, ular tarbiyachi asoslarini o’rgatadigan fanga, ikkinchi tomondan, tarbiyachilarga qaratilgan. Tarbiyachining pedagogik bilimlarining butun tizimi har bir alohida pedagogik muammoni hal qilishdan iborat.

Loyihalash kompetensiyasi Tarbiyachi tomonidan o'quv jarayonini loyihalashtirish, darsning ish dasturini, eslatmalarini va texnologik xaritalarini tuzishdan iborat.

O'qitish kompetensiyasi o'quv jarayonini amaliy amalga oshirishni nazarda tutadi. Mashg'ulotning to'g'ri usullari va vositalarini tanlash muhimdir.

Diagnostik kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi: o'quv faoliyati natijalarini baholash, ularning ta'lim standartlari va tanlangan dasturda mustahkamlangan kadrlar tayyorlashga qo'yiladigan me'yoriy talablarga muvofiqligini aniqlash.

Tadqiqot kompetensiyasi ilmiy va uslubiy tadqiqot usullarini o'zlashtirishni ta'minlaydi. Masalan, umumta'lim muassasalaridagi ilmiy-tadqiqot faoliyati ilmiy ish bilan shug'ullanuvchi oliy ta'lim muassasalaridagidan farq qiladi.

Shunday qilib, amalga oshirilayotgan pedagogik faoliyat turlarining xilma-xilligini hisobga olgan holda, tarbiyachining kasbiy-pedagogik kompetensiyasining bir qismi sifatida o'zaro bog'liq bo'lgan ko'plab kompetensiyalarni ajratib ko'rsatish mumkin, masalan, o'quv, tashkiliy, uslubiy, ilmiy, AKT kompetensiyasi, o'z-o'zini tarbiyalash kompetensiyasi va boshqalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni 2019-yil 22-oktabr

2. SH.M.Mirziyoyev "Maktabgacha ta'lim tizmi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora tadbirlari" to'g'risidagi PF-5198 son farmoni 30.09.2017yil

3. Sadriddinovna, R. B. (2022). FUNDAMENTALS OF DEVELOPMENT OF STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE. *Thematics Journal of Education*, 7(4).

4. Sadriddinovna, R. B. (2022). TECHNOLOGIES FOR INCREASING OF STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE. *Confrencea*, 6(6), 226-227.

5. Ramozonova, B. (2023). PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCES OF FUTURE EDUCATORS DURING THE PROCESS OF QUALIFIED EDUCATIONAL PRACTICE. *Science and innovation*, 2(B4), 228-230.

6. Ramozonova, B. S., Maxmudova, D. A., & Ergasheva, B. Z. qizi. (2023). MALAKAVIY O'QUV AMALIYOTIDA BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. *GOLDEN BRAIN*, 1(31), 52-56.

7. Sadriddinovna, R. B. (2022). TECHNOLOGIES FOR INCREASING OF STUDENTS'LEARNING COMPETENCIES IN THE COURSE OF PEDAGOGICAL PRACTICE. *Confrencea*, 6(6), 226-227

8. Maxmudova, D., & Bahoroy, R. (2023). TECHNOLOGIES OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY ON THE BASE OF A COMPETENT APPROACH. *Modern Science and Research*, 2(10), 118-122.

9. Sadriddinovna, R. B., Toxtasinovna, X. S., & Qayumova, D. N. (2023, November). MALAKAVIY O 'QUV AMALIYOT JARAYONIDA BO 'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA STEAM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 1, No. 5, pp. 30-34).